

Abstract

This article applied 'Intertextuality' as a concept for analysis the conflict of Pak Mun dam. The main argument here is the conflict was not only the problem of resource management, but it was the politics of truth in Thai society which clearly manifests two dynamism of truth management. Firstly, the truth of Pak Mun dam was constructed under difference 'episteme'. The pro and the con dams group separately made their own 'discourse' to contend and counter each other in diverse social space. However, the content of their discourse is not completely contradictory separation from one another. Albeit the pro and the con may against each other, but mutually referred and borrowed each other discourses, which resulted the complexity and the elusiveness of the truth of Pak Mun dam. Secondly, Thai society is not interested in and ignores the politics of truth. In the Pak Mun dam case study, so far, we are not able to draw a clear-cut conclusion of "the truth". "Let's the truth naturally and automatically goes silence" seems to be our traditions or ways of proceeding in dealing with "the truth". It can verified by the dramatic events in the past: the truth about 6 October 1972, the truth about terrorism, and the truth about the assassination of community leaders who resisted the unjust and hegemonic power.

ความจริง? เรื่องเขื่อนปากมูล

ปัญหาเขื่อนปากมูลได้ถูกกล่าวถึงว่าเป็นกรณี *คลาสสิก* ของประเด็นความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากร นำมาสู่การตั้งคำถามสำคัญๆในสังคมไทยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นทิศทางการพัฒนาของประเทศ การผลิตและบริโภค พลังงานไฟฟ้า ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การละเมิดสิทธิของประชาชน การใช้อำนาจรัฐอย่างไม่ชอบธรรม ฯลฯ

ภายใต้เส้นทางอันยาวนานของการโต้แย้งเรื่องเขียนปากมูล ดูเหมือนว่า สังคมไทยยังไม่สามารถสรุปเป็นคำตอบสุดท้ายได้ว่าอะไรคือ *ความจริง*? เพราะหากไม่ใช่ผู้เกี่ยวข้อง ถ้าไปถามฝ่ายคัดค้าน ย่อมได้คำตอบในลักษณะหนึ่ง ถ้าไปถามฝ่ายสนับสนุน ย่อมได้คำตอบตรงกันข้าม นอกจากนี้ ถ้าไปถามสื่อมวลชนผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารให้แก่สมาชิกในสังคม ก็อาจได้ฟังการวิเคราะห์ที่แตกต่างออกไปอีก และขึ้นอยู่กับว่าสื่อมวลชนคนนั้นมีความเห็นต่อกรณีนี้อย่างไร หรือผลิตข่าวสารภายใต้องค์กรสื่อมวลชนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองหรือการเงินเช่นไร ในสถานการณ์ที่ต่างฝ่ายต่างอ้าง *ความจริง*¹ เช่นนี้ ย่อมนำมาสู่ความสงสัยต่อไปอีกว่า แล้วเรื่องเล่าของใครคือความจริง เรื่องเล่าของฝ่ายไหนที่ไม่ใช่ความจริง เพราะในเมื่อผู้สันนิษฐานทุกฝ่ายต่างอ้างว่าสิ่งที่ตนเองกล่าวออกมาคือ *ความจริง*

บทความนี้ได้มุ่งหวังที่จะพิสูจน์ว่าความจริงของปากฝ่ายไหนถูกหรือผิด หรือต้องการสถาปนา *ความจริง* ขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง หากแต่ต้องการชี้ให้เห็นถึง *กระบวนการผลิตและจัดการความจริงเรื่องเขียนปากมูล* ว่ามีรูปแบบลักษณะเช่นใด ในที่นี้เห็นว่า *ความจริง* ถูกผลิตขึ้นภายใต้ 'กรอบความรู้' (Episteme) ซึ่งได้นิยามตามความหมายของมิเชล ฟูโก (Michel Foucault) นักคิดที่ถูกขนานนามว่าเป็นพวกสกุลหลังโครงสร้างนิยม (Post-Structuralism) 'กรอบความรู้' หมายถึงโครงสร้างของความคิดความเชื่อในระดับจิตใต้สำนึกที่กำหนดวิธีคิดวิธีพูดต่อกรณีหนึ่งๆ ฟูโกเห็นว่ากรอบความรู้เกิดจากการประกอบขึ้นของ *วาทกรรม* อันหลากหลาย นำมาสู่การกระทำ ความคิด การผลิต "ตัวบท" (Text) ในลักษณะต่างๆ ซึ่งได้ไหลหล่อหลอมเป็น 'กรอบความรู้' ชุดหนึ่งขึ้นมา (Cuff et. al 1990; Hall, 1997) หาก 'กรอบความรู้' แบบใดที่สมาชิกในสังคมยึดถือ ก็จะทำให้ 'กรอบความรู้' นั้นสถาปนากลายเป็น *ความจริง* ขึ้นมาในยุคสมัยหนึ่งๆ

จากกระบวนการคิดของฟูโกที่เน้นว่ามี 'กรอบความรู้' กำกับวิธีคิดวิธีพูดของมนุษย์ ได้ชี้ให้เห็นว่าความจริงคือ "กฎเกณฑ์ชุดหนึ่งที่ทำให้อะไรจริง/ไม่จริง มากกว่าเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเชิงประจักษ์" (ไชยรัตน์, 2543: 58) การนิยามความหมายเช่นนี้ ความจริงไม่ได้เป็นสิ่งที่หยุดนิ่งตายตัวแต่อย่างใด หากแต่มีลักษณะสัมพันธ์ ทั้งในมิติประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งในมิติสังคมวัฒนธรรม มีการปะทะประสานผสมผสานข้ามไขว้วัฒนธรรมต่างๆ แต่ละยุคสมัยล้วนมีกฎเกณฑ์ในการบอกว่าสิ่งใดจริง/สิ่งใดไม่จริงต่างกันออกไป ในที่นี้จะได้ประยุกต์ใช้มโนทัศน์ 'สัมพันธ์บท' (Intertextuality) เพื่อนำมาสู่การทำทำความเข้าใจกฎเกณฑ์ในการบอกว่าอะไรคือความจริงและอะไรไม่ใช่ความจริงในสังคมไทย โดยศึกษาผ่านกรณีปัญหาเขียนปากมูล

สัมพันธ์บทกับการเข้าถึงความจริง

ก่อนที่จะไปถึงการเชื่อมโยงวิเคราะห์การผลิตและจัดการความจริงในกรณีเขียนปากมูล จะขอกล่าวถึงมโนทัศน์ที่นำมาเป็นแกนกลางในการวิเคราะห์ของบทความนี้ก็คือ 'สัมพันธ์บท' พอสังเขป หากย้อนพินิจกลับไปยังที่มาที่

¹ ผู้เขียนมีความทรงจำเกี่ยวกับการเมืองในการอ้างความจริงกรณีปัญหาเขียนปากมูลจากการอ่านเอกสารผ่านๆตา คือ ในปีพ.ศ. 2543 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ผลิตจุลสารชื่อ "ความจริงที่เขียนปากมูล" ออกมา ซึ่งได้แจกจ่ายไปตามห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่างๆ ในปีเดียวกันนี้เอง ก็มีผู้เขียนบทความตีแผ่ผลกระทบอันใหญ่หลวงของเขียนปากมูล โดยบทความนั้นตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ มติชน ใช้ชื่อว่า "ความจริงที่ควรเรียนรู้จากกรณีปากมูล"